

Samen bouwen aan beter onderwijs: **CIMO in actie**

HOGESCHOOL
ROTTERDAM

Toekomstmakers

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Opzet van de workshopreeks	4
Workshop 1 – Introductie CIMO en vraagstukanalyse	5
Workshop 2 – Verdieping mechanisme en interventieontwikkeling	7
Workshop 3 – Interventieontwikkeling	8
Workshop 4 – Presentatie, reflectie en borging	9
Bijlagen	
Bijlage 1. Workshop 1: Stappen en werkvormen	10
Template 1. CIMO-werkblad	14
Bijlage 2. Workshop 2: Stappen en werkvormen	15
Bijlage 3. Workshop 3: Stappen en werkvormen	17
Bijlage 4. Workshop 4: Stappen en werkvormen	18
Bronnenlijst	19

Gefinancierd door NRO, dossiernummers: hoofdproject 40.5.22957.005; top up 40.5.23957.207

Inleiding

Wil je een vraagstuk in jouw onderwijscontext aanpakken, dan ga je op zoek naar een oplossing. Belangrijk is om het probleem eerst goed te begrijpen zodat je de juiste interventie kunt inzetten. Dit is het moment waarop je een probleemanalyse start.

Bij een probleemanalyse ga je na waar de verbetermogelijkheden zitten. Je moet dus eerst op zoek naar die zaken die nog niet zo goed gaan. Wat is het probleem achter het probleem? Wat zijn de mogelijke oorzaken of variabelen die invloed hebben op het probleem? Door dit te onderzoeken voorkom je dat je een interventie inzet die de onderliggende bron van het probleem niet raakt. Met een goede probleemanalyse voorkom je dus dat je naast de brand blust.

Voor het uitvoeren van een probleemanalyse vormt de CIMO-logica een goed hulpmiddel. Daarover is al veel geschreven. Deze handreiking biedt echter géén uitgebreide theoretische toelichting op de CIMO-logica zelf. Om goed met deze aanpak te kunnen werken, is basiskennis over CIMO noodzakelijk. Wij adviseren daarom om vooraf relevante literatuur over CIMO te raadplegen. In de literatuurlijst zijn hiervoor enkele aanbevolen bronnen opgenomen.

Doel van deze handreiking

De CIMO-logica, Context, Interventie, Mechanisme en Outcome, is een praktisch hulpmiddel voor iedereen die wil werken aan het analyseren van praktijkvraagstukken en het ontwikkelen van onderbouwde interventies. Deze handreiking is ontwikkeld ter ondersteuning van het organiseren en begeleiden van CIMO-workshops, gericht op onderzoekend werken met het doel de onderwijskwaliteit te verbeteren, en doorstroom en studentsucces te verhogen.

Doel handreiking

Deze handreiking is ontwikkeld als praktische leidraad voor het zelfstandig organiseren en begeleiden van CIMO-workshops. Met deze handreiking beogen we:

- Inzicht te geven in de opzet en structuur van de CIMO-workshops en begeleiders te ondersteunen met concrete instructies, werkvormen en voorbeeldvragen;
- Houvast te bieden bij het toepassen van de CIMO-logica in onderwijs- en praktijkvraagstukken.

Per workshop wordt eerst in lopende tekst toegelicht wat het doel is, hoe de workshop is opgebouwd en waar de nadruk ligt. Aansluitend volgt per workshop een overzichtelijk schema met onderdelen, werkvormen en voorbeeldvragen. Deze schema's zijn bedoeld als praktisch houvast en kunnen gebruikt worden als draaiboek tijdens de uitvoering.

In de bijlagen zijn aanvullende materialen, werkvormen en templates opgenomen, die ondersteunend kunnen werken bij het toepassen van de CIMO-logica in de eigen context. De handreiking is nadrukkelijk bedoeld als flexibel hulpmiddel: onderdelen kunnen door de gebruiker worden aangepast, ingekort of uitgebreid, afhankelijk van de doelgroep, de context en beschikbare tijd.

Opzet van de workshopreeks

De CIMO-workshopreeks bestaat uit vier bijeenkomsten van elk ongeveer twee uur. De workshops bouwen inhoudelijk op elkaar voort, maar kunnen ook afzonderlijk worden ingezet.

Workshop 1:

Introductie CIMO en analyse van het vraagstuk: gericht op het verkennen en analyseren van een eigen praktijkvraagstuk aan de hand van de CIMO-logica.

Workshop 2:

Verdieping op het mechanisme: gericht op het verdiepen en onderbouwen van het mechanisme en het verkennen van passende interventies.

Workshop 3:

Het ontwikkelen van een onderbouwde interventie: op basis van kennis over onderliggende data/gegevens een passende interventie ontwikkelen.

Workshop 4:

Presentatie en reflectie op de bevindingen en borging van de interventie en resultaten ervan.

Workshop 1

Introductie CIMO en vraagstukanalyse

Doel

Deelnemers maken kennis met de CIMO-logica en worden begeleid bij het analyseren van een eigen praktijkvraagstuk.

Tijdschema

Duur twee uur

Programma

1. Welkom en introductie

- Welkom door begeleider
- Korte toelichting op doel en opzet van de workshop

2. Voorstelronde

- Deelnemers stellen zich kort voor (naam, functie, achtergrond, etc.)
- Deelnemers brengen vraagstuk in dat zij willen onderzoeken m.b.v. de CIMO-logica

3. Introductie praktijkgericht onderzoek

Een korte toelichting op de basisprincipes van praktijkgericht onderzoek, zoals het werken vanuit een praktijkvraagstuk, het expliciteren van aannames en het onderbouwen van keuzes met data en literatuur, en de meerwaarde van de CIMO-logica bij het analyseren van complexe vraagstukken.

4. Introductie CIMO (met filmpjes)

De deelnemers bekijken twee korte filmpjes over de CIMO-logica (zie Bijlage 1).

Reflectievragen:

- Wat is volgens jou de kernboodschap van het filmpje?
- Wat wordt bedoeld met een 'goede analyse'?
- Hoe helpt CIMO bij het komen tot onderbouwde keuzes?
- Wat zijn voordelen van het toepassen van een CIMO-analyse?
- Kan je een CIMO-voorbeeld uit je eigen werk/praktijkvraagstuk benoemen?

5. Analyse van het eigen vraagstuk

Deelnemers passen de CIMO-logica toe op hun eigen praktijkvraagstuk (Bijlage 1 en template 1).

- Context (C): Beschrijf de context met behulp van de 4W+1H-methode (wie, wat, waar, wanneer, hoe).
- Outcome (O): Beschrijf eerst de ongewenste resultaten (probleem) en dan de gewenste resultaten zo concreet mogelijk.
- Mechanisme (M): Identificeer mogelijke oorzaken die ten grondslag liggen aan de resultaten.
- Aannames: Formuleer aannames (veronderstellingen) die in jouw context voorkomen over wat mogelijke oorzaken zijn van het probleem. Bedenk hoe je kunt achterhalen of die aannames kloppen, of niet! (Zie Bijlage 1)

6. Huiswerkopdracht richting workshop 2

- Bepaal welke gegevens nodig zijn om de aannames over de mechanismen te toetsen (bijvoorbeeld: cijfermatige gegevens (data), opvattingen van studenten, docentgedrag, etc).
- Verken literatuur over wat er nodig is, of wat het vraagt om de beoogde outcome(s) (gewenste resultaten) te realiseren (bijv. reeds uitgevoerde interventies, onderzoek naar effectieve aanpakken of praktijkvoorbeelden). Dit is voeding voor de interventie.

7. Terugblik en afsluiting

- Korte samenvatting van de belangrijke inzichten
- Korte reflectie

De stapsgewijze uitwerking van de workshop, inclusief voorbeeldvragen en werkvormen, is opgenomen in Bijlage 1.

Workshop 2

Verdieping mechanisme en interventieontwikkeling

Doel

Verdiepen en onderbouwen van het mechanisme

Tijdschema

Duur: twee uur

Programma

1. Welkom en terugblik

- Herhaling van Context, Outcome en Mechanisme
- Bespreken van voortgang

2. Verdieping mechanisme

- Welke oorzaken liggen mogelijk ten grondslag aan het vraagstuk?
- Welke gegevens (data) zijn nodig om deze oorzaken te bevestigen?
- Hoe kan data worden verzameld als deze (nog) niet beschikbaar zijn?

NB: Deelnemers onderzoeken het Mechanisme in hun context, in de tijd tussen Workshop 2 en 3.

3. Interventieontwikkeling

- Verkennen van oplossingsrichtingen op basis van de verzamelde data en literatuur
- Ontwikkelen van een concrete interventie (in kleine, haalbare stappen)
- Nadenken hoe bepaald kan worden of de interventie de beoogde werking heeft en tot de gewenste resultaten (outcome) leidt. Bijvoorbeeld: Uit welk concreet gedrag, proces of resultaat kan je aflezen dat de interventie heeft gewerkt/ effectief is?

4. Huiswerk richting workshop 3

- Verzamelen en analyseren van data – om te toetsen welke oorzaak, dus welk mechanisme mogelijk heeft geleid tot het probleem.

De stapsgewijze uitwerking van workshop 2, inclusief voorbeeldvragen en werkvormen is opgenomen Bijlage 2.

Workshop 3

Interventieontwikkeling

Doel

Het ontwikkelen van een onderbouwde interventie.

Tijdschema

Duur: twee uur

Programma

1. Welkom en terugblik

- Korte herhaling van Context, Outcome en Mechanisme als basis voor het ontwikkelen van de interventie. In deze workshop verschuift de focus van analyse (workshop 2) naar het ontwikkelen van een passende interventie.
- Bespreking uitkomsten onderzoek Mechanismen.

2. Bespreking uitkomsten onderzoek Mechanismen

- Samenvatting van onderzoek van de data/gegevens en uitkomsten
- Vaststellen van de oorzaak van het probleem – Mechanisme

3. Interventieontwikkeling

Stap 1

- Verkennen van oplossingsrichtingen op basis van de data en het onderzoek
- Wat zegt de literatuur over het stimuleren van de gewenste mechanismen?

Stap 2

- Ontwikkelen van een interventie (in kleine haalbare stappen)
- Voorbereiden: Hoe kan worden bepaald of uitvoering van de interventie de beoogde werking heeft, en dus tot de gewenste resultaten (Outcome) leidt? **Uit welk concreet gedrag, zichtbaar proces of resultaat kan je aflezen dat de interventie heeft gewerkt/ effectief is?**

4. Huiswerk richting workshop 4

- Organisatie voor de inzet van de interventie
- Voorbereiden van een korte presentatie (max. 5 dia's)
 - Wat is jouw vraagstuk?
 - Binnen welke context doet jouw vraagstuk zich voor?
 - Wat zijn de beoogde outcomes (concrete resultaten)?
 - Welke mechanismen en interventies zie je als passend en onderbouwd?

Afronden van de workshopreeks en vooruitblik op vervolg.

De stapsgewijze uitwerking van workshop 3 is opgenomen in Bijlage 3.

Workshop 4

Presentatie, reflectie en borging

Doel

Afronding CIMO-workshops door presentatie van de interventies van de deelnemers, reflectie op het proces en het formuleren van vervolgstappen voor borging.

Tijdschema

Duur: twee uur

Programma

1. Welkom en terugblik

- Korte herhaling van de CIMO-logica

2. Deelnemers aan het woord

Elke deelnemer presenteert de eigen analyse (volgens COMI):

- Het vraagstuk in de **Context**;
- De beoogde **Outcomes**;
- Onderliggende **Mechanismen** (en onderbouwing daarvan);
- De ontwikkelde **Interventie** (plus -wetenschappelijke- onderbouwing);
- Vervolgstappen (incl. indicatoren voor resultaatmeting).

3. Evaluatie

Gezamenlijke reflectie:

- Wat werkte goed?
- Wat kan beter?
- Wat neem je mee?
- Waar wil je meer van weten?

4. Afsluiting

Bijlagen.

Bijlage 1.

Workshop 1: Stappen en werkvormen

Onderdeel	Beschrijving/vragen
Introductie filmpje	De deelnemers krijgen twee filmpjes te zien die hen helpen bij het analyseren van vraagstukken. De filmpjes benadrukken het belang van een goede analyse bij het oplossen van problemen.
Filmpje 1 Link film 1: CIMO-logica 	Wat is volgens jou de kernboodschap van filmpje 1? Vraag de deelnemers om na te denken over de belangrijkste boodschap van het filmpje. Wat wordt er bedoeld met een goede analyse? Wat moeten ze doen om tot een gedegen oplossing te komen voor hun vraagstuk?
Filmpje 2 Link film 2: CIMO-logica 	Wat is volgens jou de kernboodschap van filmpje 2? Vraag de deelnemers om na te denken over de boodschap van het tweede filmpje. Hoe draagt het idee in dit filmpje bij aan het oplossen van vraagstukken? Wat kunnen ze leren uit de aanpak in het filmpje?
Reflectie op eigen vraagstuk	Welke aannames spelen er bij jouw vraagstuk? Laat de deelnemers nadenken over de aannames die ze maken bij hun eigen vraagstuk. Wat nemen ze voor waar aan zonder het eerst goed te onderzoeken? Hoe kunnen deze aannames hun oplossing beïnvloeden?
Analyse van het eigen vraagstuk	
Noodzakelijke vragen voor verbetering	Onderstaande vragen in de linker kolom (Onderdeel) helpen de deelnemers om de belangrijkste aspecten van hun vraagstuk te identificeren en te analyseren.

Onderdeel	Beschrijving/vragen
Wat is in de huidige onderwijscontext problematisch?	Context Vraag de deelnemers om te reflecteren op de huidige situatie en te identificeren wat er problematisch is in de onderwijscontext. Wat werkt niet goed? Wat moet veranderd worden? (zie onderaan: Eigen vraagstuk verdiepen)
Welke (leer) uitkomsten worden beoogd?	Outcome Vraag de deelnemers om de gewenste leeruitkomsten te beschrijven. Wat willen ze bereiken? Welke concrete specifieke resultaten of effecten worden er nagestreefd?
Welke activiteiten/processen dragen bij om dat doel te bereiken?	Mechanisme Vraag de deelnemers welke activiteiten of processen bijdragen aan het behalen van de beoogde concrete uitkomsten. Welke factoren beïnvloeden het succes?
Welke interventies kunnen daartoe worden ondernomen?	Interventie Vraag de deelnemers om na te denken over welke interventies ze kunnen toepassen om de gewenste uitkomsten te behalen. Welke maatregelen of veranderingen zijn nodig? Welke literatuur of bron kan de werkzaamheid/effectiviteit van de geplande interventie ondersteunen?
Eigen vraagstuk verdiepen	Wie? Wat? Waarom? Oorzaken? Gewenst resultaat? Eerder/elders geprobeerd? Praktijk-vraagstuk Wie: Wie heeft er met het vraagstuk te maken? (studenten, docenten, etc.) Wat: Wat is het praktijkvraagstuk? (waar gaat er niet goed, wat is niet wenselijk of wat kan er beter?) Waarom: Waarom is het een vraagstuk? Wat gebeurt er als het niet wordt opgelost? Oorzaken: Wat zijn de mogelijke oorzaken van dit vraagstuk? Eerder/elders geprobeerd: Wat is er eerder of elders geprobeerd om een dergelijk vraagstuk op te lossen? Resultaat: Wat is het gewenste resultaat als het vraagstuk is opgelost?

Onderdeel	Beschrijving/vragen
Verdiepende Contextanalyse Activiteit 1 Beschrijf bij de Context zoveel mogelijk aspecten van jouw opleiding over het ingebrachte vraagstuk...	The diagram shows a central dark blue circle labeled 'Vraagstuk'. Surrounding it are four rounded rectangular boxes: 'Context' (top-left, red), 'Outcome' (top-right, white with red border), 'Interventie' (bottom-left, white with red border), and 'Mechanisme' (bottom-right, white with red border).
Concretiseer de beoogde Opbrengsten Activiteit 2 Beschrijf bij de Outcome zo concreet mogelijk welke opbrengsten of outcome jullie hadden verwacht en nu voor ogen hebben.	The diagram is identical to the one in the first row, showing 'Context', 'Outcome', 'Interventie', and 'Mechanisme' surrounding a central 'Vraagstuk'.
CIMO versus COMI De onderwijspraktijk wordt uitgevoerd als CIMO (bovenste regel). Indien zich een probleem voordoet, vraagt de analyse een omgekeerde volgorde: C-O-M-I. Na de interventie-ontwikkeling vindt de uitvoering weer plaats volgens CIMO. Een doorlopende spiraalbeweging leidt zo tot onderwijsverbetering.	Uitvoeringsproces The execution process is shown as a horizontal flow of four colored boxes: Context (red), Interventie (blue), Mechanisme (yellow), and Outcome (teal). (Her)ontwerpproces The (re)design process is shown as a feedback loop. It features the same four colored boxes as the execution process, but with arrows indicating a cycle: Context → Interventie → Mechanisme → Outcome → back to Context. Below each box is a guiding question: Context: Wat is problematisch in deze context? Interventie: Ontlocken mijn werkvormen en/of leeropdrachten de bedoelde leerstrategieën (M)? Mechanisme: Welke studievaardigheden en/of leerstrategieën (M) zijn nodig om deze stof te leren doorgronden? Outcome: Wat is de beoogde uitkomst? Juiste studievaardigheden voor voldoende leerresultaat.

Onderdeel	Beschrijving/vragen
Verdiepende Contextanalyse Activiteit 3 Beschrijf bij het Mechanisme de veronderstelde oorzaken die ten grondslag liggen aan de niet behaalde/ te behalen opbrengsten	
Aannames	Formuleer aannames (veronderstellingen) die binnen jouw context voorkomen over wat mogelijke oorzaken zijn van het probleem.
Formuleer de volgende stappen zo concreet mogelijk	1. Welke gegevens of data uit de opleiding moet ik verzamelen om de aannames over de onderliggende oorzaak (M) te toetsen? _____ _____ _____ 2. Welke literatuur kan ik raadplegen om te leren over effectieve interventies (I) die gaan bijdragen om het juiste mechanisme (M) aan te zetten? _____ _____ _____
Huiswerk voor CIMO workshop 2 Wat nog te onderzoeken om de M te verzekeren	Letter M Welke gegevens moet ik verzamelen om de aannames over M te toetsen? Letter I Welke interventies blijken in de literatuur al bewezen effectief?

Template 1. CIMO-werkblad

Voorbeeld CIMO-analyse (via COMI)

Vraagstuk:

Waardoor lopen veel studenten vast in hun studie?

Context:

Binnen onze onderwijscontext zijn o.a.:

1. veel verschillende studieonderdelen
2. ervaren studenten druk van social media
3. vraagt zelfstandig wonen zorg en tijd
4.

Outcome:

De gewenste outcome is om de studievertraging terug te brengen met 25% in jaar 1.

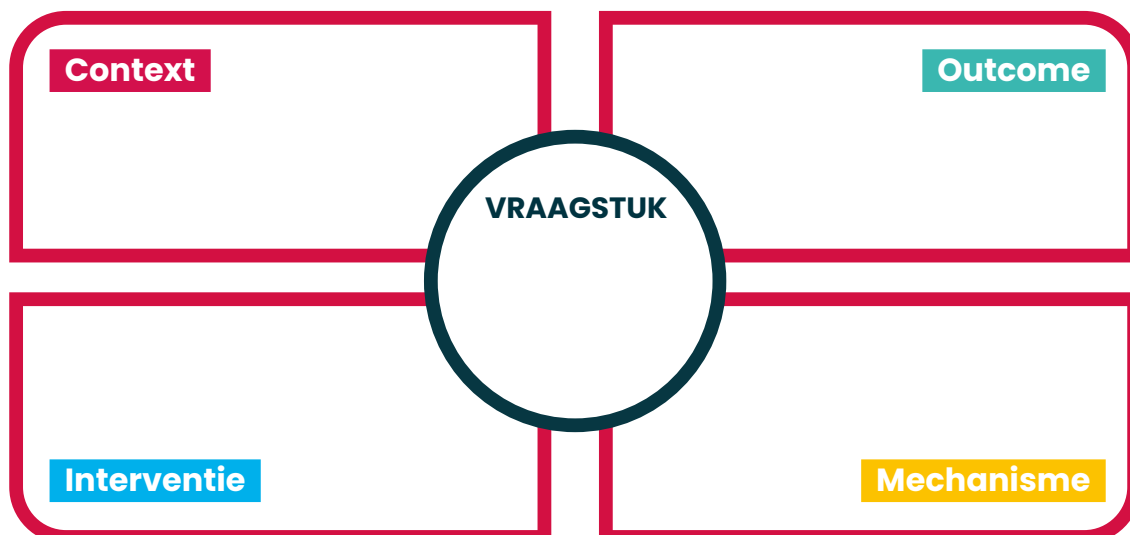
Mechanisme:

Mogelijke oorzaken: laag zelfbewustzijn, gebrek aan planningsvaardigheden, te vol studieprogramma (concurrerende vakken)

Interventie:

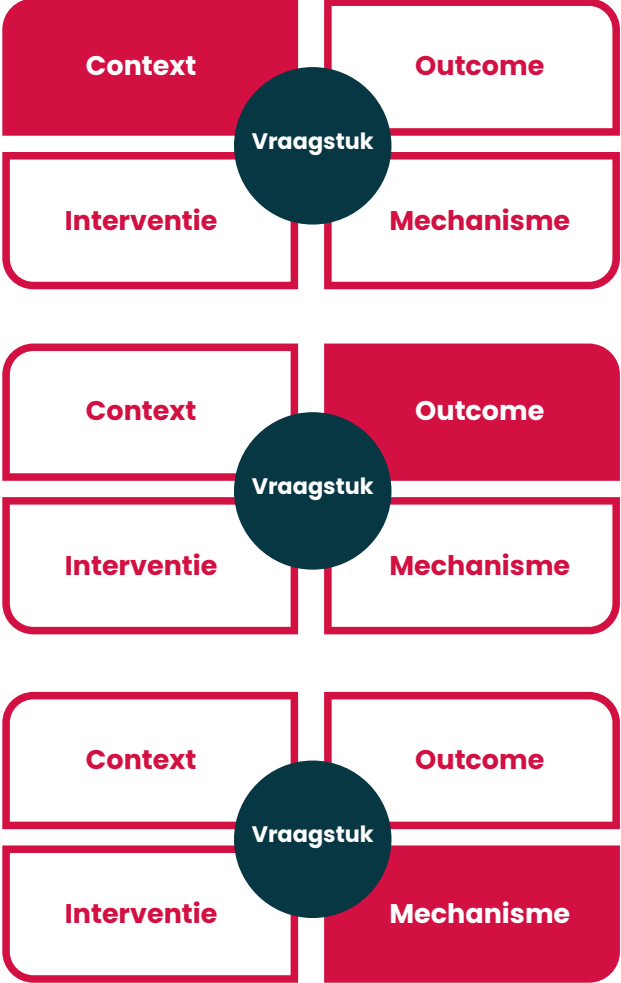
Aanbod workshop studievaardigheden, waaronder planning en timemanagement

Template CIMO-analyse (invulformulier)

Bijlage 2.

Workshop 2: Stappen en werkvormen

Onderdeel	Beschrijving/vragen
Welkom en Intro	Introductie van de workshop. Doel: het scherp krijgen van het mechanisme en de interventieontwikkeling.
Herhaling: COM	Kort terugblikken op de vorige workshop (Context – Outcome – Mechanisme). Verduidelijken van de stappen en focus op het mechanisme (M). Doel vandaag: het mechanisme scherp(er) krijgen! Voorwaarde: concretisering van het vraagstuk. Dus, wat willen we verbeteren?
Analyse van het mechanisme	Dieper ingaan op het mechanisme: welke oorzaken liggen er ten grondslag aan het vraagstuk? Welke data bevestigen dit ?

Onderdeel	Beschrijving/vragen
Data en onderzoek	Bespreken van de data die nodig zijn om de oorzaken (mechanismen) te bevestigen. Hoe kun je inzicht krijgen als de data (nog) niet bestaan?
Interventie-ontwikkeling	Beginnen met het ontwikkelen van interventies. Wat laat de data zien over mogelijke oplossingsrichtingen? Gebruik van literatuur om interventies te onderbouwen.
Stapsgewijze interventie-ontwikkeling	Verdere ontwikkeling van de interventie in kleinere stappen, en nadenken over hoe de effectiviteit van de interventie gemeten kan worden.
Terugblik en Afronding	Terugblikken op de voortgang en reflecteren op wat er geleerd is. Vooruitblik naar de volgende stappen in het proces.
Afsluiting	Einde workshop

Bijlage 3.

Workshop 3: Stappen en werkvormen

Onderdeel	Beschrijving
Welkom en Intro	Introductie van de workshop. Doel: Het bespreken van de uitkomsten van het mechanisme-onderzoek en het ontwikkelen van een onderbouwde interventie.
Herhaling: C-O-M	Kort terugblikken op de vorige workshop (Context – Outcome – Mechanisme). Focus: wat weten we nu over het Mechanisme? Welke oorzaken zijn bevestigd? Voorwaarde: concretisering van het vraagstuk. Dus, wat willen we verbeteren?
Data en onderzoek	Bespreek met de deelnemers de data die nodig zijn om de oorzaken (mechanismen) te bevestigen: Hoe is inzicht verkregen in de data van jouw context? Wat betekenen de inzichten? Bespreek ook wat de data laten zien over de oorzaken en over mogelijke oplossingsrichtingen.
Interventie- ontwikkeling	Zoom in op de literatuur voor interventieontwikkeling. Voorbeeldvragen: - Is er literatuur gevonden die vergelijkbare problemen oplost? Zijn de beschreven interventies onderzocht op hun effectiviteit? - Zijn de beschreven interventies van toepassing in jouw onderwijscontext? - Hoe kun je de effectiviteit van de interventies in kaart brengen?
Stapsgewijze inzet	Bespreek met de deelnemers hoe, wanneer, door wie de interventie binnen hun organisatie wordt ingezet, en hoe de resultaten kunnen worden geborgd.
Huiswerk richting Workshop 4	Bereid een korte presentatie voor (max. 5 dia's) over het eigen vraagstuk: - Wat is jouw vraagstuk? - Binnen welke context doet jouw vraagstuk zich voor? - Wat zijn de beoogde outcomes (concrete resultaten)? - Welke mechanismen en interventies zie je als passend en onderbouwd? Organiseer ook de praktische voorbereiding voor de inzet van de interventie.
Terugblik en Af-ronding	Terugblikken op de voortgang. Vooruitblik op workshop 4, waarin de deelnemers het eigen vraagstuk presenteren en feedback ontvangen.

Bijlage 4.

Workshop 4: Stappen en werkvormen

Onderdeel	Beschrijving
Welkom	Introductie en welkom.
Terugblik op Workshops 1, 2 en 3	Bespreken van de kernpunten uit Workshop 1, 2 en 3: - Workshop 1: Introductie CIMO (Context, Outcome, Mechanisme, Interventie) met behulp van een filmpje. - Workshop 2: Verdieping in de COMI-stappen en onderliggend Mechanisme. - Workshop 3: Verdieping in de literatuur en ontwikkeling van interventies.
Deelnemers aan het woord	Elke deelnemer krijgt 30 minuten om het eigen vraagstuk te presenteren en feedback te ontvangen. - Context: Binnen welke situatie doet het vraagstuk zich voor? - Outcome: Wat zijn de beoogde resultaten? - Mechanisme: Welke mechanismen zijn noodzakelijk voor deze resultaten? - Interventie: Wat is een passende en onderbouwde interventie? - Samenvattend: Wat wordt jouw volgende stap? Wat neem je mee? Heb je nog iets nodig?
Evaluatie	Reflecteren op de workshopreeks met behulp van drie vragen. Wat werkte goed? Wat kan beter? Wat neem je mee? Waar wil je meer van weten?
Afsluiting	Afronden van de workshop

Bronnenlijst

Aken, J. E. van, & Andriessen, D. (Eds.). (2011). Handboek ontwerpgericht wetenschappelijk onderzoek: Wetenschap met effect. Boom Lemma

Biggs, J., Tang, C., & Kennedy, G. (2022). Teaching for quality learning at university (5th ed.). Open University Press.

CIMO logica. <https://www.hogeschoolrotterdam.nl/onderzoek/projecten-enpublicaties/talentontwikkeling/onderwijskwaliteit-in-verbinding/CIMO/>

Cohen-Schotanus, J., Visser, K., Jansen, E., & Bax, A. (2019). Studiesucces door onderwijskwaliteit. Boom Lemma.

Denyer, D., Tranfield, D., & van Aken, J. E. (2008). Developing design propositions through research synthesis. *Organization Studies*, 29(3), 393-413.

Klatte, E.B. (2022). Gebrek aan zicht op onderwijskwaliteit zit verbetering studiesucces in de weg. ScienceGuide. <https://www.scienceguide.nl/2022/09/gebrek-aan-zicht-op-onderwijskwaliteit-zit-verbetering-studiesucces-in-de-weg/>

Klatte, E., Veenman-Verhoeff, C., Slootweg, R., Van der Elst, M. Hoogendijk, R., Annijas., L., Strijk, M., & Melsert, H. (2025). Kennisbasis onderwijskwaliteit & leiderschap, Lectoraat Studiesucces. Hogeschool Rotterdam, Rotterdam. [KENNISBASIS ONDERWIJSKWALITEIT & LEIDERSCHAP](#)

Meijden, A.J.H. van der, Klatte, E., Biemans, H., Marien, H., Melfor, S., Voets, I., Marthaler, J., Damme, L. van, Magereij, L., Ketelaar, M. (2025). Van mbo naar hbo. Maatregelen voor versoepeling overgang mbo-hbo nader bekeken. Den Haag: CAOP. https://www.nro.nl/onderzoeksprojecten/succesvolle-maatregelen-voor-een-soepele-in-en-doorstroom-van-studenten?utm_source=webpower&utm_medium=email&utm_content=&utm_campaign=NRO-nieuwsbrief%20%7C%20Juni%202025

Mulder, J., & Cuppen, J. (2016). MBO-studenten die uitvallen op het HBO: Wie zijn ze en waar vallen zij uit? Analyse van studentenstromen over periode 2005-2015. ECBO.

Mulder, J., & Cuppen, J. (2018). Verbeterde aansluiting mbo-hbo. Wat werkt? ResearchNed.

Rozendaal, J., [Kennisclips ontwerpgericht actieonderzoek \(OAO\)](#)